

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FELÉLŐS SZERKESZTŐ: Váradi Károly.

Rovatvezetők: DR. BARTÓK ISTVÁN, BENEDEK SAMU, FAZAKAS JÓZSEF, HEGEDŰS ISTVÁN.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 kral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakása bel-középutca 31. szám); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnak címén — a kiadó hivatalba (csillagútca, 7. sz. a.) küldendők.

A történelem tanításáról.

(Folytatás.)

De a történelem nemcsak a kedélyi élet nemesítésére foly be, hanem a jellemet is szembetűnően fejleszt. Valamint a kültermészetben minden kicsiny párány értékkel bír, s a világegyetemből egyetlen porszemnek végleges eltávolítása képes volna talán az egész gépezetet megakasztani: úgy a szellemi világban az alsóbb rendű érdekekre is szükség van, hogy az élet teljes legyen; s ki tudja, mennyi sok szép tett létrejött tennők lehetetlenné az egyetlen egy hiúság gyökeres kiirtása által.

Ámde ebből nem következik, hogy minden érdek egyenlő belbecsessel bírjon. Az érdekek értéke különböző: azért az érdekeket helyesen kell berendezni, különben haszon helyett kárt csinálnak.

Hiúság, dicsvágy s az ezzel együtt járó szereplési láz, befolyásért való epekedés, önhittséggé fajult önérték, hatalom és gazdagság utáni sovárgás, s az érzéki vágyaknak számtalan nemei, melyek oly merészen törnek az érdekek létráján a magasabb fokozatra: maradjanak csak alatt, saját helyükön. Ugyde ez csak ott történhetik, hol a tájékozó pontokat az értelem világítja meg, az érzelmeket és vágyakat elvek vezérlik: a hol jellem van.

Tisztába jönni az élet céljával, nem követelni többet, mint érdemlünk; nem vágyakodni magasabbra, mint erőnk, tehetségünk jogosít; nyugodt arccal nézni a természet kétségkívül törvény- és czélszerű, de előtünk mégis nem egyszerű igazságtalannak látszó osztogatását; a kötelességben mindig helyt állani, küzdeni, és ha kell lemondani, csak a tud, ki szilárd, férfias jellemnek jött birtokába.

S honnan lehetne a jellem szép tulajdonait inkább elsajátítani, mint épen a történelemből, melynek mindenik kora kitűnő mintáit mutatja a jellemelemek, az

egyszerűséggel, igénytelenséggel párosult magas lelki tulajdonoknak.

Egyik maga készíti egyszerű ebédjét (Curius Dentatus), mégis visszautasítja a nagy összeg pénzt, mely örökre megmentené a szigorgástól; másik (Fabricius) a boldogság problémáját fejt meg elméletben s gyakorlatban az őt megvesztegetni törekvő hatalmaknak, s marad szegény, s mégis boldog mint volt. Ez (Cincinnatus) az eke mellől megy a legmagasabb méltóságra, s vele tér vissza, miután megszerezte hazájának a dicsőséget; amaz (Cato) összeomlott házájának romjai közé temetkezik inkább, mintsem túlélje a meggyilkolt szabadságot. Itt a haza jólléte (Codrus), ott a szabadság varázshangja (Winkelried); most az adott szó iránti tisztelet (Regulus), majd az ártatlanság öntudata s egy egész osztály becsülete (Molay) keményítik meg, teszik tántoríthatatlanná az akaratot.

Ez a jellem szilárdság, ez a határozottság, ez az ingadozás nélküli megállás önkénytelenül tetszést kelt fel a lélekben. Egy életerős, izomteli akarat, viszonyítva más gyengébbhez, talán saját akaratunkhoz, gondolkozóba ejt s megszégyeníti azon gondolatnál, hogy mi hasonló körülmények között gyengébbek lennénk. Az Epaminondasok, Aristidesek, Miltiadesek, Cimonok, mindig megteszik hatásukat a lélekre. A magas jellem felfelé irányozza a tekintetet, emel, vonz, mint a nagyobb mágnes a kissebbet.

Hogy a példák inkább kézügyben állanak az ókorból, ez onnan van, hogy a görögök és rómaiak jókor belátták a történelem jellemképző tulajdonságát s azért gondosan összegyűjtötték az ide vonatkozó adatokat, melyeket a távolság, az eszményítés fénye által, még ragyogóbbakká tesz.

De az újabbkor sem szenved hiányt a szép jellemelekben. Ha csak saját hazánkat nézzük is, egy Zrínyi, Hunyadi, Széchenyi, Wesselényi, „ki nem akart szabad lenni a szabadság árán,” Kőlcsey, Eötvös, Kazinczy, Kiss János, Virág, Wörösmarty, Tompa, Deák, ál-

dozatrakész s illetőleg nemesen egyszerű jelleme sohasem fogja eltévészteni jellemképző hatását. S mennél tovább haladunk, annál több lesz a példa a szép jellemekre, mert, ha a Montyon-féle alapítvány jelentései nem jogosítanak is fel feltétlenül bizni az emberiség nagymérvű morális előhaladásában, annyit kimondhatunk, hogy az erkölcsiség visszaesésben nincs, sőt lassanként éppen előhalad, habár ezen előmenetel nincs is arányban a tudományok fejlődésével. Az is bizonyos, hogy az erkölcsiség emelésére egy tudomány sem tesz többet a történelemnél, mely az emberiség fejlődését igyekszik nyilvántartani s az emberek jó és rossz tetteit az utókor számára feljegyzni.

A történelemből tanuljuk meg azon felemelő igazságot, hogy bármily rosszaknak tartjuk is az embereket, az emberiség egész zömébe több van vegyítve a jóból, mint a rosszból; s minden oly intézmény, mely eltekintve egy kis zugtömeg pillanatnyi fellobanásától az emberi nem köztudatában, a közvélemény megállapodása folytán nyer helyeslést, pártolást, jóváhagyást, szentesítést: csakis jó lehet.

Csak a történelemnek van módja példát mutatni a szeretetre, jogtiszteletre, háladatosságra, jellemszilárdosságra, s a hol szükség van, könyörlésre. A természet törvénye nem ismer irgalmat; megindulni, szálni csak ember tud. Az ár dagad, rohan, számtalan tárgyakat viszen magával; egy ártatlan gyermek martaléka lesz. Az édesanya összekulcsolt kézzel könyörög kegyelemért, imádkozik: egyetlen gyermeke az, kinek élete forog kérdésben; minden reménye, életének összes boldogsága fog örökre elenyészni, ha kérése nem teljesül. Mindegy, a nehézkedés törvénye nem ismer kivételt; a gyermek elmerült, az édesanya szive legdrágább kincse elvesztén megszakadt. Avagy irgalmazott-e valaha a vihar vagy dühöngő tűzár az esdeklőnek; vagy egy ragadozó a körmei közé került zsákmánynak? Könyvetek szárítani csak az ember van hivatva s az emberek között is csak az, a kinek magának is vannak, vagy legalább voltak könnyei.

Belátták a történelemnek szükségét és hasznos voltát már a régiek. Az izraelitáknál a prófétáknak egyik legfontosabb teendője volt a nemzet történetét feljegyezni, nyilvántartani; s addig tartott a nép boldogsága, míg nagy embereit meg tudta becsülni.

A görögök és rómaiak vonzó elbeszélésekben, költeményekben, illetőleg szobrokban, festményekben, adták át az utódoknak az ősök jeles tetteit, s megkivánták, hogy az ifjak egy-egy nevezetesebb ünnep alkalmával énekekben s szavalmányokban adjanak kifejezést emlékekben tartott nagy férfiak iránti tiszteletöknek; mert meg voltak győződve, hogy a derék emberekről való hálás megemlékezés legbiztosabb módja a hazafi éretnyek fenntartásának. A középkorban a troubadourok, romancerók, hegedűsök énekelték meg a hősök jeles tetteit s ezen énekek szájáról szájra jártak a

nép között. De azért arról, hogy a történelem mint tantárgy éppen népiskolában előforduljon, szó sem volt nemcsak a középkorban, hanem még az újban is hosszú időn keresztül, úgy, hogy még Németországon is csak a múlt században nyitott utat a népiskolai történelem-tanításnak a Hübner biblia historiája.

Most Európa minden országában meg vannak győződve arról, hogy a történelmet, melynek sokoldalú képző ereje, befolyása a hazaszeretetre, összhangzása a lélek természetével, elvitathatatlan, nemcsak a felsőbb tanintézetekben, hanem a népiskolákban is tanítani kell.

Azonban alig van tantárgy, melynek tárgyalására nézve mind az anyag megválasztása, mind annak beosztása tekintetében oly sok eltérő nézet volna, mint a történelem tanításánál. Egyik a biogratiától, másik az ethnografiai rendszeres tárgyalástól; ez a progressiv, az a regressiv módszertől; a nagyobb rész mindenesetre csakis a koncentrikus tangyűrűzőtektől remél sikert. Így van a történelem anyagára nézve is.

Vannak, kik azt hiszik, hogy könnyebb a gyermek előtt érdekessé, érthetővé tenni, a hazafiúi éretnyek felébresztésére s a hazaszeretet táplálására felhasználni az ugynevezett politikai történetet, vagyis azon eseményeket, melyek az államterületi, kormányzati s más államokkal szemben való viszonyait tárgyalják, s ennél fogva főleg azon egyének körül forognak, kik az ország önállósága, belső, politikai és lelkiismereti szabadságának biztosítása s ezen uton a belfejlődés feltételei mellett az ország és nemzet külhatalmának emelése körül szereztek magoknak érdemeket.

Minthogy azonban a jelzett események tárgyalásánál multhatatlanul meg kell említeni azoknak neveit, a kik időnkint a kormányon ültek, ha az állam egyeduralmi volt, mert ezeknek személyes tulajdonai a helyzetükből folyó hatalomnál fogva elkerülhetetlen befolyással szoktak lenni az állam kül- és belviszonyaira; s mivel továbbá, fájdalom, az emberi szenvedélyek a népek bel- és külügyeinek elintézését sokszor kiragadták a békés kiegyenlítés köréből: azok, kik szelidebb s érzékenyebb kedélyűek, visszariadtak a politikai történettől; azt a dynasztiák névsorának, családi történetének, a hódítások és csaták, vérengzések és gyilkolások évkönyveinek, évszámai jegyzékének nevezték, s mint ilyen szükségtelennek, haszontalannak tartják. — Ezek csak a művelődés történetét vélik jogosultnak s hasznosnak; mert csak ez tükrözi vissza hűen a nemzetek zajtalan s szeréntök mégis egyedül áldásos belfejlődési mozzanatait, s inkább is érintkezik a jelenkor érdekeivel, szükségeivel, intézményeivel, mint az évszázakkal ezelőtt lefolyt csaták ködös emlékei.

A harmadik nézet az, hogy mind a polgári, mind a művelődési történet jogosult s csak az fogja a történet tanításánál eltalálni a helyes utat, a ki sem egyiket, sem másikat tulságosan nem bálványozza, sőt a vegyítést a viszonyok okos tekintetbe vételével most az

egyik, majd a másik elemeinek bővebb, de mindenestre helyes arányu felhasználása által eszközli.

Ebből első tekintetre is látszik, hogy a történelem tanítása nehézségekkel jár; nehézségekkel, melyeknek egy része a tárgy természetében, más része az esetről esetre felmerülő mellékes körülményekben fekszik.

Semmit sem szeret az ember annyira, mint ha a változások egymásutánjában okviszonyt tud felfedezni; mert tudja, hogy az eredményt, az okozatot mindig előidézheti, ha az okot hatalmába kerítnie sikerült. A természet tanulmányozásánál s az úgy nevezett gyakorlati tudományoknál a főtörekvés arra irányul, hogy az okokat célunknak megfelelő eredmények létre hozása végett kipuhatóljuk, birtokunkba ejtsük. Az orvos, hogy a természet útját egyengesse; a gépész, hogy időt és erőt nyerjen; a gazda, hogy földjéből mennél több hasznot húzzon; szóval: földműves, iparos, kereskedő, vegyész, bányász, nevelő, nemzetgazda, államférfi stb. mind csak azt szeretnék megtudni, hogy mi volt ennek meg ennek az oka; mi által lehetne ismételni, vagy előállítani azt, a mi kedvező s eltávolítani vagy megakadályozni azt, a mi hátrányos? Más szókkal, keresik az események sorában az okot, megakarják állítani a szabályszerűséget, a kivételnélküli törvényt; mert az ember valamint tér és idő nélkül, a tapasztalás ezen két elengedhetetlen alakja nélkül, elképzelni semmit sem tud, úgy arról, hogy minden változásnak okának kell lenni, rendíthetetlenül meg van győződve.

Okozatoságot teszünk fel az egész világ-egyetemen, a legkisebb parányoktól fel az égi testekig, annyira, hogy semmi fáradságunkba sem kerül elhinni. Mill Stuart azon állítását, hogy, ha a fő és mellékokoknak teljes ismeretével bírnánk, a kültermészet és szellemi világ fejlődésének minden mozzanatait milliárd évekkel előre s vissza meghatározhatnók; s ha egy embernek nyilvános és titkos indokait, jellemét, hajlamát kimerítően ismernők, éppen úgy megmondhatnók előre, hogy mit fog tenni e vagy ama körülmények között, mint tudjuk, hogy ha élely és könnyű kellő arányban egyesülnek, vizet fogunk kapni.

De bármennyire meg legyünk győződve arról, hogy az államok és nemzetek fejlődése is szoros törvényhez van kötve s az okozatnak oka a szellemi világban is épen úgy megvan, mint a kültermészetben: ezen törvényességet és szabályszerűséget a történelemben kimutatni s az egyes történeti eseményekben a sok különböző tényezőt, ható okot természetökre s egymáshoz való viszonyokra nézve mennyiségtani pontossággal meghatározni nem tudjuk. A mivel a történész az események kimagyarázására rendelkezik, az az egyes szereplő egyének testi lelki tulajdonainak összege, az uralgó szellem s mint mellékes körülmény, az idő és helyviszonyok; de az ezek körül beszerezhető ismeret mind nagyon hiányos.

Akárhogy igyekszik valaki jellemezni László ki-

rályt, környezetét s az akkori politikai viszonyokat: azon jellemzésből nem lehet előre megmondani, hogy László Horvátországot visszafoglalja, Zágrábba püspökséget állít, a kunokat betelepíti. Szabolcsban országgyűlést tart s ott a személy és vagyonbátorság érdekében szigorú törvényeket állapít meg; a német császárságot visszautasítja, a kereszties hadak vezetését elvállalja stb. A friedlandi győzelemre befolyhatott az is, hogy az ütközet a marengói csata napján történt; de ebből mégis sok más tényező mellett sem lehetett volna az eredményt előre megjósolni.

(Folytatjuk.)

A házi szorgalom mennyire vehető igénybe?

Hogy a tanításnak jellemképző hatása legyen, azaz, hogy a belátás és ügyesség a növendék második természetévé, személyiségének alkatrészévé váljék; a tanítottakat minél jobban be is kell gyakorolni. Erre természetesen a házi szorgalmat is igénybe kell vennünk. De nagyon óvatosak legyünk ebben, ne hogy mértéken túl menjünk, s nehogy munkára való kedv és hajlam helyett, a munka megüjtetését eredményezze eljárásunk. Hiszen a gyermekkor főleg azért az egész élet legszebb szaka, mert lehetővé teszi a jelen pillanatában lélekkel gyönyörködni, s a szabad időt, gond és lelki furdalás nélkül, szabad tetszés szerint használni fel. Ez pedig a test és lélek egészséges fejlődésének egyik természeti feltétele.

Megfosztjuk a gyermeket e feltételtől, megraboljuk egész fiatalságától, ha annyi házi feladattal terheljük meg, hogy szabad ideje nem marad. — A tanórák és tantárgyak a mai népiskolában a megengedhető mértéknek már úgy is a legfelső határvonaláig szaporodtak fel: össze kell roskadni a növendékeknek, ha azok súlyát meggondolatlanul még minél több házi feladattal öregbítjük. Az egészség tan csak úgy, mint a nevelés tan, azt követeli tőlünk, hogy a tanultak begyakorlását nagyjából a tanórák alatt végezzük!

Azért gondosan és lelkiismeretesen megfontolandó: mely tantárgyak, s mily mértékben kívánják a házi szorgalom igénybe-vételét? — Ha tekintetbe vesszük, hogy csak azon házi feladat szaporítja a gyermek ismeretét, fokozza belátását és ügyességét, a melyet egészen önállóan, minden segítség nélkül oldhat meg: kizárandók mindennek előtt a — fájdalom! — nagyon is gyakori nyelvtani szabályokra vonatkozó feladatok. Ezek mindenkor a tanító vezetése mellett, tehát a tanóra alatt végzendők. — A történelem-, földrajz-, természetrajz, természettan és ének, oly tárgyak, melyek csak kisebb mértékben szorúlnak a házi szorgalomra. Mert a tanító úgy viheti ezekre nézve a tanítást, hogy

a növendékek képesek legyenek a tanóra végén a lecke tartalmát összefüggően, azonnal elmondani.

Csak egyszeri-kétszeri átolvasás, esetleg átgondolás szükségeltessék azokra nézve, a mit a gyermekek a következő tanóra előtt, illetőleg az óráközökben is végezhetnek.

Másképen áll a dolog a tantárgyaknak egy harmadik csoportjára nézve, a melyhez tartoznak: a szépírás, az irány-gyakorlatok, a számolás, költemények olvasása, szavallása és a rajzolás. Szépen és helyesen írni, szabatosan fogalmazni, jól rajzolni, csak minél több írás, fogalmazás és rajzolás által sajátítható el; költeményeket csak az tudhat és szavalhat, a ki éppen beemlézte. Nemkülömben a számtani miveletek biztos és gyors véghezvitele csak gyakori számolás által érhető el. Mivel pedig a népiskola feladatát csak úgy oldhatja meg, ha képes ezen főtárgyakban elegendő sikert érni el: ezekre nézve a házi szorgalom nagyobb mértékben joggal vehető igénybe.

Csak hogy ezen tantárgyakra nézve is csak akkor járunk el helyesen, midőn a házi feladat az iskolában kellően elő van készítve! Igenis, adjon a feladat a gyermeknek gondolkozni valót, tegye próbára erejét és kitartását, de mindenkor lehetséges legyen neki azt tetteleg és nagy erőlködés nélkül megoldania. Állhat a feladat egy fokkal feljebb mint a növendék, de csak is egy fokkal! Az összes házi feladatok pedig egy serényen és odaadással dolgozó, középtehetségű gyermek által teljes szorgalmi napon egy óra alatt, félszünidős napon másféls, egész szünidős napon három óra alatt legyenek megoldhatók. A midőn pedig hosszabb szünidők köszöntenek be, vétséget követ el a józan paedagogia és a gyermekkor nemtője ellen, a ki ezen időkre minél több és minél nehezebb feladatokat gyűjt össze, s azokat pl, egész könyvekre terjedő ismétlésekre szánja. — Ne adjunk fel olyankor se többet, mint közönségesen. Legfeljebb a szépírási, fogalmazási és rajzolási feladatok lehetnek némileg terjedelmesebbek, mint máskör; de egészben véve a feladatok csak annyira terjedjenek ki, hogy a szünidő után a tanítást fennakadás nélkül folytathassuk ott, a hol a szünidő előtt félbeszakítottuk.

Tehát; minél kevesebb házi feladatot! Magától értetik, hogy ezen irányadó szempont a különféle viszonyok közt fennálló iskolákban különféleképpen módosul. Oly iskolákban, melyek növendékeinek túlnyomó része jó módu szülék gyermeke, tehát főleg nagyobb városokban, több és nagyobb házi feladatokat tűzhetünk ki. Nem mintha az anyagi jóllétben élő gyermekeket meg nem érdemlett szerencséjükért meg kellene büntetni; hanem, mivel az aránylag mindenkor fejlettebb városi gyermek gyorsabban készül el feladatával, mint a falusi iskola növendéke. Azonkívül a városi gyermeknek van odahaza, hol meghuzhassa ma-

gát, hogy dolgozzék; aztán meg a városi szülék a házi teendők végzését ellen is szokták őrizni.

Hasonló oknál fogva a több tanítóval bíró iskola növendékeinek is nagyobb és nehezebb feladatokat tűzhetünk ki, mert jobban lehet őket előkészíteni, és jobban győzik is a munkát, mint az osztatlan iskolabeliek. Az egy tanító iskolában a körülmények szerint csupán szentírási helyeket és egyéb vallás-erkölcsi tananyagot, ezen kívül pedig még szép dalokat és más rövid költeményeket adjunk fel odahaza beemlézés végett, — az igénybe vehető idő főrészt pedig a szépírási, számolási és rajzolási gyakorlatoknak szánjuk. — Legyünk tekintettel a gyermekek nemére is. Leány-gyermekeknek általában véve kevesebb házi munkát adunk fel, mint a fiúgyermeknek, — mert azoknak édes anyjuk úgy is gondoskodik elég házi munkáról.

Tudom, hogy sokan, talán nagyon is sokan, felfogásunkkal egészen ellenkező nézetben vannak a felvetett kérdéstről. Tudom, hogy nem magánosan álló eset, a melyet nekem nem régen egy tanfelügyelő barátom mondott el. Benyit ez ugyanis egy, még a régi jó időből való tanító bácsi osztályába, ki ekkor az első osztálybeliakkal írva-olvasási leckét tartott. A mint benyit, csendesesen leül és kéri a tanítót, hogy folytassa. Folytatta volna: de mikor sehogy sem ment!

A gyermek ugyanis egy újbetű begyakorlásául olvasott volna: de mikor a régi betűket nem ismerte!?

A tanító egy második, majd egy harmadik növendéket szólít fel — megjegyzendő, hogy a tanév vége felé járt az idő — hanem minden biztatása és nógatása kárba veszett. Végre bosszusan a tanfelügyelő felé fordulva e szavakra fakad: „Lássa nagyságos úr, így, így van ez a mai időben! Odahaza nem tanítják őket semmire, tehát nem is tudnak semmit!”

Nem úgy, kedves bátyám uram! Akkor nem tudnak a gyermekek semmit, ha az iskolában nem tanítják semmire. Ha a tanulást az otthon munkálkodásra, a házi szorgalomra építjük: mire való akkor az iskola?

Természetes, hogy a mi felfogásunk szerint le kell mondani arról, a szintén igen elterjedt nézetről is, mintha azon tanító felelt volna meg jobban feladatának, a ki minél több és hosszabb leckéket tanúztatott be könyv nélkül, s minél több és vastagabb füzeteket iratott tele. Ne gondolja senki, hogy növendékeink, önálló ember korukban, képesek lesznek a „Miatyánkon“ a „Tíz parancsolaton“, az „Egyszer-egyen“ és néhány költeményen kívül csak egyetlen egy, még olyan jól betanult leckét it szóról-szóra elmondani. Nincs is szüksége arra senkinek; egész más értelemben leckézteti az élet az embereket. — Az egyes tantárgyakból csak a legfontosabb ismeretek és igazságok elsajátítását követeli az élet: ezeket gyakoroljuk hát be egészen az elveszithetetlenességig. Ámde ez legáltalánosab-

ban csak a tanórákon, sőt csakis akkor tör-
ténhetik. Keveset, a legértékesebbet, de
azt alaposan és jól! Ha ez értelemben cselekszünk,
magunknak is megkönnyítjük a munkánkat, a gyerme-
keket is megóvjuk attól, hogy a sok tanulás miatt utol-
jára semmit se tudjanak. Teendőink egy részét, kivált
a gyermekek szabad idejére, a szülői házzal meg kell
osztanunk; de osszuk meg méltányosan, s így nem ju-
tunk ellenkezésbe vele!

Dr. Emericz Gyéza.

Az iskolai takarékpénztárak Franciaországban.

(Befejezés.)

Tarbes-ban egy bizottság alakult iskolai takarékpénztárak terjesztése céljából. E bizottság a Malarce úr által ajánlott eljárást fogadta el mint legcélszerűbbet. 53 megyében, 3200 iskolában 230,000 tanuló van már ellátva takarékpénztári könyvvel. A Malarce úr kézikönyvét, melyet az iskolai takarékpénztárakról írt, meg fogja e bizottság küldeni minden tanítónak és tanítónőnek. Érdekes megjegyeznünk az említett bizottság jelelítése alapján, hogy az iskolai takarékpénztár eszméjét legelőször francia tanító pendité meg és tön kísérletet annak valószínűsítésére. 1834-ben Dulac úr, ki Mansban volt tanító, hozta be legelőször az iskolai takarékpénztárt; de az eszmét Belgium, Anglia, Olaszország előbb valószínűsíták és általánosították.

Gaune úr, Toulon város községi tanácsának tagja, 1878 végén szép jelentést tön, hogy e derék városban, mely jövedelmének 10%-ját nevelésre szenteli, szintén a takarosság és előrelátás eredményének a jövőben való meggyökereztetése egyetlen sikeres eszközeül, az iskolai takarékpénztárt fogadták el és vitték be az iskolákba.

Malarce úr említett kézikönyvében felhozza, hogy a tanuló által kapott takarékpénztári könyvecskét ünnepélyesen felolvassák a családi körben. Ennek hatása az, hogy a takarékoság iránt élénk vágyat gerjeszt. Azóta a takarékpénztári betétek szaporodtak, még pedig jelentékeny összeggel.

De álljon itt egy kis útmutatás arra nézve, hogy miként lehet ez intézményt egy iskolába bevinni!

Mindenekelőtt az év kezdetén, a tanító előadja, miben áll maga az intézmény célja? Mi haszna van a takarékoságnak? Mik a megtakarított fillérek gyűlt tőke hasznai? Nehéz napokban mint segít ki a jólét idejében gyűjtött tőke? Példákkal megvilágítja az előadást. Kimutatja, mily hamar növekszik csekély betét is szép összegre. Azután készít egy naplót, melynek minden levele egy-egy takarító gyermek számára van nyitva. E naplónak 13 rovata van: egyik a napok, a többi a 12 hó jelzésére. Ha a tanuló pl. egy hó 5-kén betesz 1 francot, a tanító a lap címéül bevezeti a

tanuló névét, az összeget pedig a hó és nap rovata alá írja be. Erről egy másolatot vesz és nyugtaképen a tanulóknak adja át. E nyugták hátára nyomtatva van egy pár felvilágosító megjegyzés az iskolai takarékpénztárakról.

Minden hó végén a tanító összegezi minden növendék nevével ellátott lap összegét. Ez összeg alá külön sorba jegyzi a francokat meghaladó centimes-okat, (nálunk a forintot meghaladó krajcárokat) és átviszi a következő hó rovatába legfelül. A franc vagy francok a helybeli takarékpénztárba tétotnek, egy kivonatos kimutalással, melynek a következő hat rovata van:

1. Az iskolai takarékpénztár napló-száma.
2. A növendék teljes neve.
3. Születési helye, ideje.
4. Lakása.
5. A takarékpénztárba tett összeg.
6. A gyermek takarékpénztári könyvecskéjének a száma.

A takarékpénztár minden tanuló számára, ki az említett kimutatásba be van vezetve, külön könyvecskét állít ki, és ettől kezdve a tanuló a takarékpénztárnak válik egyes hitelezőjévé. A tanító ezentúl teljesen fel van mentve a felelőség terhe alól, a takarékpénztárba rakott összegekre nézve, melyekről a tanuló részére könyv adatik. E könyvecskét a tanító átadja a tanulóknak, miután a könyvecske száma a naplóba bevezettetett és a másolati lapra is rá lön vezetve, mely mint nyugta mindig a növendék birtokában marad.

A takarékpénztári könyvet a tanuló kezébe kapja minden szombaton este és ő tartozik azt visszahozni minden hétfőn reggel; így a könyvet a családban is felolvassák.

Midőn egy vagy több franc megtakarítása folytán a növendék takarékpénztári könyvecskére tesz szert, helyes volna, ha e könyvecske neki a takarékpénztár helyiségében adatnék kezébe, hová elkisérné a tanító. A tanuló — mondja igen helyesen Malarce — így megtanulja az utat, mely a takarékpénztárba vezet, hová majd mint takarékos munkás fog gyakran visszatérni; a takarékpénztárral egyenes összeköttetésbe lép és személyesen kapja meg a takarékpénztári könyvet, mely mintegy első oklevelét képezi polgár-jogának.

A tanító megőrzi a takarékpénztári könyvecskét, míg növendékei az iskolát járják; de minden új betételnél, melyet a nagy takarékpénztárba rak, a könyvet a tanuló kezébe adja egy napra, hogy legyen alkalma azt megmutatni szülőinek.

Midőn a növendék más osztály lép, a tanító vagy tanár átadja a könyvet és a fenmaradt centimes-okat azon osztály-tanítónak, a ki alá kerül a növendék, és ha ez elhagyja az iskolát, a könyv és a centimes-ok nyugtára kiadatnak az atyának vagy gyámnak. Méltányos dolog, hogy ha tanuló részben vagy egészben ki akarja venni megtakarított pénzét, azt tehesse, természetesen az atya van gyám közvetítésével.

Mint e vázlatból láthatni az eljárás felette könnyű és mégis teljes biztosítékot nyújt minden visszaélés ellen.

Maguknak a takarékpénztáraknak is hasznuk van az iskolai takarékpénztár elterjedésében; mert propagandát csinál a takarékoság eszméjének, melyen a takarékpénztárak alapulnak. Nemcsak a növendékek részéről befolyt összeg tehát a fő haszna a takarékpénztárnak, de az, hogy egy szorgalmas, munkás elmentelát teremt magának az ifjabb nemzedékből.

Gaune úr felhívta kartársait, hogy mozdítsák elé az iskolai takarékpénztárak létrejöttét 1000 forint hitel nyújtásával. Hozzá teszi, hogy a touloni iskolákban a növendékeket lehetne a tanjegyeket képviselő jó fokok adásával, mely már korábbi időben divott több iskolában, egyuttal takarékosagra is buzdítani. Ezért ajánlja hogy fogadtassék el a jó fokok százalékos rendszere, mely Seine és Oise megyében már behozatott és Franciaország több más megyében is népszerűvé kezd válni. Azonban, hogy a budget erősen meg ne érezze, 1879-re a jelenleg kiadni szokott jó fokok arányánál kisebb százalékot ajánl elfogadásra.

Minden osztályban adatnék, Gaune úr javaslata szerint, bizonyos számú jó-fok-százalék a tanítónak, illetőleg tanítónőnek rendelkezésére az egész tanév folyamára. A tanító e jó-fok százalékot ép úgy havonként osztaná ki, mint eddig a jó fokokat; természetesen arra fordítván gondot, hogy csak annyit osszon ki, mennyi a tanév időszakára átlag esik az egész évi összegből. E jó fok-százalékoknak csak akkor lenne értékük, midőn takarékpénztárba helyeztetnek azon növendék által, ki azokat elnyerte. Midőn a növendéknek öt jó-fok-százaléka lesz, ekkor átadhatja tanítójának, hogy pénzüll helyezze takarékpénztárba. Ha e jó-fok-százalék (bons points centimes) a takarékpénztárba kerül, úgy tekintetik, mint a növendék egyéb megtakarított pénze és így ki is vehető. Az egész év alatt nyert jó-fok-százalék összege a tanév végén, a jutalom kiosztása alkalmával, ünnepélyesen felolvastatik és a bizonyítványba beiratik.

Gaune számítása szerint Toulon iskoláiban 57 osztályban (31 fiuk és 26 leányok számára nyitott osztályban) 1617 fiú és 1407 leány, tehát 3024 növendék közt évenként kiosztatik 44,730 jó-fok; de minthogy némely tanár igen engedékeny és bőkezű a jó-fok adásában, nagyobb szigor mellett Gaune leszállítja a kiosztandó jó-fokok számát 40,000-re; így az ezen összeg után járó százalék kerülne 400 francba. E szerint még oly növendékek is takarításhoz jutnának, kiknek vagy hajlamuk vagy helyzetük egyébként azt meg nem engedné.

Korábban Toulon város jutalmakra, már három év óta, 2290 francot vett föl budgetjébe. Ez összeget könyvásárlásokra fordíták. Gaune ajánlatba hozá, hogy pótoltsassék ez összeg 600 frankkal és ez osztassék ki takarékpénztári köeyveeskékben. Tehát e három, a város részéről a takarékoság fejlesztésére áldozandó összeg volna: 1000 fr. a nyomtatványokra, felszerelésekre; 400 fr. a jó-fok-százalék megváltására; 600 fr. jutalmakra.

Ez nem növelné aránytalanul a város tanügyi budgetjét, mely 161,345 francot költ e czimen. E város komolyan belátta Malarce úr jeligeszerű következő elvét:

Egy megtakarított sou egy millió magva.

Egy elpazarolt sou a legnagyobb házon az első repedés, mely romba dönti egykor. Gaune úr javaslatait Tonlon városa egyhangulag elfogadta 1878. december 11-én. A községi tanács határozatáról szóló jelentése többek közt Gaune eme szavait idézi: „a rend, a takarékoság és józan mértéktartás szokása fokozza az egyének erkölcsiségét, a családok jólétét, a nemzet vagyonosságát, megszilárdítja a köztársaságot.“

Cikkünket nem végezhetnők egyébbel, mint hogy a tanítók, de kivált a tanítónők figyelmét felhívjuk az iskolai takarékpénztárak intézményének minél behatóbb tanulmányozására. Költsézők, a heves képzelem által az előrelátás útjáról könnyen letéríthetők vagyunk egyéneként, családostúl, nemzetestül. Pedig az előrelátás a földi gondviselés emberi alakja. „Ha az előrelátás az embert képessé teszi, hogy egyenesen, ingadozás nélkül járjon, ballépéstől óvakodjék, minden jó alkalmot megragadjon jóléte megalapítására: úgy kell az előrelátás erényét gyakorolni, mint az emlékező tehetséget, hogy az ifjabb nemzedék hozzászokjék életét szabályozni; mert a takarékoság nem egyéb, mint az élet szabályozása“ — mondja Malarce. (Dictionnaire de pédagogie et d'instruction primaire: Caisnes d'épargne scolaire.)

Rohamosan alkotjuk a törvényeket, sokszor nem is viszonyainkhoz mért intézményeket hozunk létre; de a takarékoság sok kitarást igénylő erényével maig sem dicselkedhetünk. Az iskolák, melyek az erkölcsöket készítik, s nem a törvényeket hozzák, ez irányba tegyék meg a magukét. Mert bizony a jó erkölcsök többet érnek, mint a jó törvények!

h. i.

Élet- és egészségtani közlemények.

Hogyan válasszuk a természetszerűség elvének megfelelően ruháinkat.

(Folytatás.)

A szőrös emlős állatok, ha fáznak, felborzolják szőrüket. Ez által az egyes szőrszállak között a tér, mely levegővel van tele, nagyobb lesz, és így ez állatok kevésbé fáznak. Hasonlót tapasztalhatunk a madaraknál. — Az embereknek, ha fáznak, libabőrük lesz. Ezen elnevezés onnan ered, hogy a bőr irharétege, mely izmokból áll, összehúzódik a hideg miatt és a redői között fekvő bőrtüszőket kiemeli, miáltal a bőr oly kinézetet nyer, a melyet a tépett ludak bőrén észlelhetünk.

Heves lelki benyomások, u. m. hirteleni felindulás következtében, a vér a test kerületi részeiből a központ felé hajtatik; e emiatt a felbőr hideg lesz, értekei összehúzódnak és az itten levő szőrök vagy tollak felborzolódnak. Ebből érthetjük meg, hogy miért borzolja magát fel a macska, ha hirtelen kutyával találkozik. Tudni illik, a harag következtében vére a központ felé nyomatik és a bőrén nagy hideget érez; de felborzolja szőrét, és ez által megakadályozza azt, hogy fázzék. Tudjuk pedig, hogy a fázás nem neveli a bátorságot. — Így menti meg a macskát imént jelzett ösztöne a bátorsága csökkenésétől; s ezért a kutyával szembe mindig ő a győztes.

Lássuk most, mennyire folynak bé ruháink a sugárzó melegre, mely vagy a naptól, vagy az égő testek melegétől ered. A melegvesztésre a ruhák színe sincsen befolyással: egy fekete kabáton keresztül éppen annyi meleget veszünk el, mint egy fehérben.

De a meleg felszívására vagy — a mint a tudomány nyelvén közönségesen mondani szokták — a hőelnyelésre nézve a ruhák színeinek már nagy befolyásuk van. Sötét ruhák csaknem kétszerre több hőnyelnek el, mint a világosak. De ha árnyékban ülünk, vagy ha verőfényen járva napernyővel védjük magunkat: fekete ruhában sem sokkal lesz nagyobb melegünk, mint fehérben.

A múlt alkalommal ismertetett kísérleti henger a hőelnyelésre a következő számokat mutatja: fehér pamut-szövet, shirting = 100, világos-sárga = 102, sötét-sárga = 140, világos-sárga = 155, török-piros = 165, sötét-zöld = 168, világos-kék = 198, fekete = 208 hőelnyelési képességgel bir. És ebből láthatjuk, hogy egy fehér nyári ruha fél olyan meleg sem a nap legéte heve alatt, mint egy sötét.

A közéletben rendszeren, és pedig elég hibásan, vagy tekintettel az van emberek legtöbbje arra, hogy a ruhájuk szövete tömött és a lehetőleg légáthatatlan legyen: de ez az egészséges ruha-szövet tulajdonai közzé éppen nem sorolható. Mert olyan ruhát nem viselhetünk, mely testünk felületétől a körleg behatását, vagy áramlását egészen elzárja. A lég átbocsátására a különböző szöveteknek különböző a képességek; p. o. a flanel kétszerre jobban bocsátja által a levegőt, mint a fehér gyolcs; ez pedig kétszerre jobban mint a fehérre kiképzett bőrök, u. m. a juh, kecske, őz és szarvasbőr, melyekből rendszerint kesztyűink készülnek. Ha a légátbocsátás egyenlő volna a hő-átbocsátással, akkor egy flanel alsó-nadrág csak fél olyan meleg volna, mint a közönséges gyolcs-lábravalók, és egy szarvasbőr kesztyű kétszerre melegebb mint egy doszkin-kesztyű. De minderről tudjuk, hogy valósággal nem így áll a dolog.

Fontos tudni azt is, hogy a különböző ruha-szövetek különböző mértékben nedvszívók — hygroscopikusok, azaz: különböző a képességük arra, hogy a kör-

légből a vizgőzt magokba szívják és ottan megsűrűsíték. Fontos, vagy legalább jó pedig ezt tudni azért, mert mind a köztapasztalat, mint a tudomány igazolja, hogy a mely mértékben képes valamely ruha-kelme a vizgőzt magába felvenni, éppen olyan mértékben szorítja ki magából a levegőt, s' így annál nagyobb a meleg vezető képessége s következőleg annál kevesebb meleget tarthat. Ki ne tapasztalta volna, hogy nedves ruhában mily könnyen érhet meghűlés? Azt is tudhatja mindenkinek, hogy a gyolcs hamarabb nedvesül meg, míg a flanel, de hamarabb is szárad meg mint emez; de ennek dacára nedves flanelbe kevésbé fázunk meg, mint nedves gyolcs öltözetben. Lássuk: mik ennek az okai? 1. Flanel, vagy általában gyapja szövetű ruhák még nedves állapotban is jobban bocsátják át a levegőt, mint a gyolcs; mert ez nedves állapotában csaknem olyan légáthatatlan mint a kautsuk. 2. A gyapju a vizet sokkal lassabban veszi fel mint a gyolcs, és így a bőrünk meghűlése nem oly röktöni, s következőképpen az eredmény sem lesz oly hátrányos. A nedves ruházat számos betegségnek okozója u. m. a csúzok — rheumatismus — különféle nemeinek, mell-hártya gyuladásnak, vesebetegségnek, stb.

Ezen most említett és a tudomány által is igazolt tapasztalatok fontos és hasznos szabályokat tárnak előnkbe arra nézve, hogy miként válasszuk ruháink kelméit, és milyen alakokat adassunk nekik.

E szabályok, melyeket minden szabó és cipész könnyen megérthet és értékesíthet is, ha éppen akarja, a következők:

1. Téli ruhákra legalkalmasabbak a laza szövetű lombos kelmék; míg sima és összepréselt szövetek céliránytalanok. 2. Nyári ruháknak a simára préselt gyolcs vagy selyem kelmék a legalkalmasabbak. 3. A mi a színet illeti a kelméknek, erre nézve általános szabályul vehetjük, hogy nyáron viseljünk fehér színű, télen sötét ruházatot. — A meleg tartományokban a ruházatok csaknem kivétel nélkül világos színűek. A keleti tartományok déli vidékein a világos sárga selyem a legmegszokottabb ruházat. Észak-Amerika déli tartományaiban igen kedvelt viselet a világos fehér gyolcs-ruha.

4. A szűk és testhez szoruló ruházat nem olyan meleg, mint a bő; mert hiányzik a test és ruha közötti légréteg, vagy legalább csekélyebb, mint a bő ruhánál.

5. A bundákról sokan azt hiszik, hogy ezeknél a bőr is befoly arra, hogy melegebbek a szőtt kelmékből készült téli felöltöknél. Tévednek azonban azok, kik a bundák választásánál a sima, rövid s tömött szőrű bundákat választják, mert ezeknél sokkal melegebbek a lombos, hosszú szőrűek, milyenek a mosó medve, vad macska, róka, farkas, sőt a juhbőr bundák is.

(Folytatjuk.)

Dr. Bartók István.

VEGYESEK.

— Hogy lapunk pontos szétküldésében fennakadás ne legyen, tisztelettel kérjük t. pártolóinkat, sziveskedjenek az előfizetési díjt mielőbb beküldeni, vagy legalább megrendelésüket idején megújítani, mert a következő számtól kezdve már csak a rendes előfizetőknek küldhetjük közlönyünket. Szintén kérjük azokat a t. pályatársakat is, kik a tavalyi évfolyam díjával még hátrálékban vannak, legkésőbb február 1-éig küldjék be tartozásukat, hogy a kiadóhivatal a múlt évről szóló számadását legalább akkor teljesen lezárhassa.

— Üdvözöljük a „Népnevelők Lapja“ új szerkesztőjét, Steiner Istvánt! Nem azért, mert új; hanem, mert oly 2 tartalmas számot adott ki már csak eddig is, a melyek biztos kezességet nyújtanak arra, hogy jól választottak budapesti kollegáink akkor, mikor hazánk eme legrégebb s legelterjedtebb, nevelési ügyi hetilapjának a szerkesztését az ő kezébe tették le.

— Londonban közelebről folyt le az iskola-tanács tagjai választása. Az eredmény, a mint a lipcei Illustr. Z. ez évi I. száma hozza, azt hogy 9 nő is nagy szavazattöbbséggel választatott be a tanácsba, a melynek 50 tagja közül 7 papi személy. E hírünkkel kapcsolatban örömmel említjük föl, hogy tudományegyetemünk tiszteletre méltó, paedagogiai tanára, Felméri Lajos ur, ki a közoktatási miniszt. megbízásából az angol oktatás-ügy fejlődésének s irodalmának tanulmányozására, a folyó tanév I. fele nagy részét Angliában töltötte, újév előtt néhány nappal érkezett haza érdekes és tanulságos utazásából. Szives ígérését hívjuk a t. tanár urnak, hogy a mint szeme gyengesége, a melyet a londoni brit. muzeum erős villanyfény világitása — fájdalom! — még fokozott, engedni fogja, nem felejtkeznek meg a Család és Isk. olvasóiról sem, a kiket is eddig csaknem minden évben megörvendeztetett egy-egy becses dolgozatával.

— Varsóból írják a D. Schulzeitungnak, hogy a lengyel-litván gymnasiumok igazgatói újólaj és ismételtlen utasítottak, hogy szigoruan ügyeljenek arra, hogy a lengyel nemzetiségű tanulók úgy az iskola falain belül, mint bárhol egymás közt csak oroszul beszéljenek. Az ellenkezőleg cselekvők szigoruan büntetendők: Ezen rusz-szifikáló rendeletet Tolstoj gróf, közoktatási miniszter adta ki. — Hanem azért, ha eddig fennmaradt, csak nem vész el a lengyel nemzet.

— Fegyenczek oktatása. Most, hogy az új büntető-törvény életbe léptetésén fáradoznak, szükséges lesz a rabok oktatása iránt is új tervet dolgozni ki. Az új törvény ugyanis a külön elzárási rendszert alkalmazza s megkívánja, hogy a rabok folyton munkába legyenek fogva. E szerint tanításra csak egy-két óra juthat hetenként, s a régi módszer, hogy a rabok rendszeren iskolába gyűlnek össze s hallgatják az elemi iskola tantárgyait, többé fen nem tartható. Különben sem volt sok gyakorlati haszna az eddigi raboktatásnak.

— Szegednek Bonnaz Sándor, csanádmegyei r. kath. püspök, oly felsőbb leánynevelődét fog saját költségén állíttatni, a melynek csak a palotája 200,000 frtba van előirányozva. Bizony városunknak is nagy szüksége volna egy ilyen bőkezű, tanügyi Maecenasra mert különben a régóta tervezett felsőbb leányiskolából még évek múltán is aligha lesz valami.

— Nyilvános nyugtatóványok (Folytatás) a „Család és Iskola“ 1879-ki folyamára fizettek:

a) egész évre 3 frttal:

212. Révai Pál ev. ref. lelkész N. Baczon. 213. Gál Sándor tanító Kide. 214. Községi iskola N.-Ajta. 215. Állami iskola Csúcs-Koppánd. 216. Kethely József kir. tan. tanfelügyelő Kalozsvar. 217. Györfli Iván tan. Esztergom. 218. Csinádi Lajos tan. S.-Szt.-György. 219. Vítális Domokos Bölön. 220. Hugyetz Eliz kisassz. tanítónő Szentes. 221. Gööz József tan. Budapest. 222. Állami iskola Szt.-Benedek. 224. Állami iskola Magyar-Cseszve. 224. Állami iskola Kís-Solymos. 225. Állami iskola Magyar-Kapud. 226. Böleskény Ilona kisassz. Kézdi-Vásárhely. 227. Gönczy János tan. M.-Vásárhely. 228. Esztegar Antal tan. Bálványos-Váralya. 229. Állami iskola Kocsárd. 230. Szathmári Miklós tan. Derzs. 231. Vucsák Sándor tan. Tolkocz. 232. Bócz István tan. Gyalu. 233. Gothárd Zsigmond földb. Sztána.

b) 1879. II. felére 1 frt 50 krjával.

234. Möriz István tan. Szt.-László. 235. Simon Elek kir. tanácsos és polgármester Kolozsvar. 236. Keresztei Lajos tanár Kolozsvar. 237. Csongrádmegyei tanító-testület Szeged. 238. Serester Tamás tan. Bodola. 239. Váradai Lujza tanítóné Torda. 240. Községi iskola Rimaszombat. 241. Faluvégi András tan. Árkos. 242. Májai István tantestületi elnök Torda. 243. Felső leányiskola N.-Körös. 244. Kir. kath. tanító-képezde Szathmár. 245. Czegléd vidéki tanítóegylet Czegléd. 246. Pivár János polgári iskolai igazgató B.-Gyula. 247. Sárdi István áll. képezd. tanár Kolozsvar. 248. Éera Lidia tan. Kolozsvar. 250. Dobreczeni József ev. ref. főgymn. tanár Kolozsvar. 250. Bójthe Máté róm. kath. kántor Kolozsvar. 251. Bartalics Ilona tan. Székely-Keresztur. 252. Vítályos József Szászváros. 253. Dobál Antal Szászváros. 254. Erdődi János képezdei igazgató Kassa.

Az 1880-ik folyamra.

c) egész évre 3 frttal

1. Orbok Mór polg. isk. igazg. Galgóc. 2. Áll. tanítóképezde Győr. 3. Maros-tordai tanító-egylet M.-Vásárhely. 4. Az ev. ref. collegium Kolozsvar. 5. Polgári iskola igazgatósága Fogaras. 6. Polgári leányiskola Pápa. 7. Benedek János tanító Nagy-Almás. 8. Losonczy László tanár Nagy-Körös. 9. Állami iskolák tanítói könyvtára B.-Hunyad. 10. Darkó Ottilia kisasszony, gyermekkertész nő helyben. 11. Esztegar Antal tanító Bálványos-Váralya. 12. Gazdasági felső népiskola Baróth. 13. Ev. ref. tanítóképezde N.-Enyel. 14. Vécsey Sámuel kereskedő Kolozsvar. 15. Boga Bálint igazg. tan. Gyergyó-Alfalu. 16. Binder Laura kisassz. tanítóné B.-Hunyad. 17. Polgári iskola Zilah.

d) 1880-ik évfolyam I. felére 1 frt 50 kr.

18. Állami tanító-képezde ifjúsági önképző köre Sz.-Keresztur. 19. Dávidházi János Poczaj. 20. Basa Bálint H.-Boros. 21. Széll György Báránd. 22. Állami tanítóné képezdei önképzőkör Kolozsvar. 23. Állami leányiskola Kovászna. 24. Szathmár vidéki néptanító-egylet Szathmár. 25. Faluvégi András Árkos. 26. Községi iskola Rimaszombat. 27. Erdélyi Gedeon egyetemi tanár Kolozsvar. 28. Polgári iskola Deés. 29. Sigmund Gizella tanítóné Brassó. 30. Demeter Bert t. K.-Vásárhely. 31. Pesti Pál tan. N.-Körös. 33. Tanítói fiokönyvtár Székely-Keresztur.

Kolozsvárt, 1880. január 12-én.

Propper Ferencz.
testületi pénztárnok.